

MARCIN STARZYŃSKI

<https://orcid.org/0000-0003-0946-2175>

(Uniwersytet Jagielloński)

JAK W KRAKOWIE PODEJMOWANO  
ZYGmunTA LUKSEMBURSKIEGO

## Abstrakt

W artykule zostały omówione znane i nieznane dotąd wizyty w Krakowie Zygmunta Luksemburskiego (1368–1437), prawnuka Kazimierza Wielkiego, kandydata do tronu polskiego po śmierci Ludwika Andegaweńskiego, króla węgierskiego, czeskiego i cesarza niemieckiego. Wykorzystując zachowane źródła, Autor uzupełnił nie tylko dotychczasową wiedzę o postawie politycznej mieszczan krakowskich w dobie bezkrólewia po śmierci Ludwika Wielkiego, ale także o wjazdach monarchów do miast i związanych z tym działaniach władz komunalnych prestiżowo prezentujących dany ośrodek.

**Słowa kluczowe:** średniowieczny Kraków, Zygmunt Luksemburski, Ludwik Andegaweński, Władysław Jagiełło

Zygmunt Luksemburski (1368–1437), którego sześćset pięćdziesiąta rocznica urodzin przypadała w 2018 roku, był niemalże rówieśnikiem władcy państwa polsko-litewskiego Władysława Jagiełły (1361/1362–1434). Ich daty urodzin dzieliło sześć lub siedem lat. Obaj dożyli stosunkowo sędziwego wieku. Prawnuk Kazimierza Wielkiego przeżył Jagiełłę o mniej więcej trzy i pół roku. Ich panowanie również przypadło na podobny czas. Tron w Królestwie Litwin objął w 1386 roku, rok później Zygmunt rozpoczął rządy na Węgrzech. Obaj pojęli za żony córki Ludwika Andegaweńskiego, Zygmunt starszą Marię (zmarłą w 1395), Jagiełło młodszą Jadwigę (zmarłą w 1399). Powinowactwo miało ich zbliżyć raz jeszcze w początku następnego stulecia, gdy Zygmunt ożenił się po raz drugi w 1408 roku z Barbarą, córką Hermana II, hrabiego Cylii, a Jagiełło nieznacznie wcześniej, w 1402 roku, z jej siostrą Anną<sup>1</sup>. Drogi tych dwóch niewątpliwie najwybitniejszych władców Europy Środkowej koń-

ca XIV stulecia i pierwszych czterech dziesięcioleci XV wieku w polityce wielokrotnie się krzyżowały i jako wrogów, i jako sojuszników. Wystarczy w tym miejscu przypomnieć, że to właśnie Zygmunt w 1392 roku planował „rozbiór” Królestwa Polskiego, któremu przeciwstawił się wielki mistrz krzyżacki, a po zakończeniu Wielkiej Wojny (i najeździe na Sądęcczynę) podpisał z Królestwem układ pokojowy w Lubowli (1412). Rozstrzygnął nadto (w tym samym roku) na korzyść strony polskiej spór z Zakonem i zastawił Polsce za niewygórowaną kwotę część Spisza. Ale osiem lat później, obawiając się interwencji Jagiełły w Czechach, gdzie panował od 1419 roku, negatywnie wyrokował we Wrocławiu w kolejnym sporze Królestwa z Krzyżakami.

Zygmunt i Władysław II kilkakrotnie spotykali się osobiście, dyskutowali, spierali, może nawet żartowali. W kontekście historii politycznej zagadnienia te były przedmiotem szczegółowych analiz polskich badaczy, wśród których wymienić należy

<sup>1</sup> Podstawową biografią Władysława Jagiełły w języku polskim jest nadal praca Jadwigi Krzyżaniakowej i Jerzego Ochmańskiego, *Władysław II Jagiełło*,

wyd. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 2006 (pisana w formie popularnej, bez aparatu bibliograficznego, ale oparta na wnikliwej kwerendzie źródłowej i zachowująca wszelkie walory rozprawy naukowej).

przede wszystkim nieżyjącego już Zenona Huberta Nowaka<sup>2</sup>, Stanisława Andrzeja Srokę<sup>3</sup> czy ostatnio Krzysztofa Kwiatkowskiego<sup>4</sup>. W niniejszym szkicu spróbuję spojrzeć na te spotkania dwóch władców, które związane były z wizytami Luksemburczyka w Polsce, i jednocześnie odpowiedzieć na pytanie, czy i jakie ślady pozostawiły one w zachowanych źródłach.

Opracowane dotąd itineraria Zygmunta Luksemburskiego – starsze Jörga Konrada Hoenscha<sup>5</sup> oraz nowsze węgierskiego historyka Pála Engela (z uzupełnieniami Norberta Tótha)<sup>6</sup> – notują jedynie dwa pobyty Zygmunta Luksemburskiego w Krakowie, w latach 1383 i 1424. Dodać można do nich jeszcze dwa, niestety niezarejestrowane przez wymienionych wyżej autorów, w 1382 i 1399 roku, nadto zaś inne informacje dotyczące kontaktów Władysława Jagiełły z Zygmuntem utrwalone w księgach rachunkowych krakowskiego trójmiasta. Zebrane razem tworzą, jak sądzę, interesujące uzupełnienie znanego dziś obrazu stosunków jagiellońsko-luksemburskich.

Pierwszy notowany w wyżej wzmiankowanych itinerariach pobyt Zygmunta w Krakowie datowany jest zgodnie na rok 1383<sup>7</sup>. Przypadł on na skomplikowany politycznie czas bezkrólewia po śmierci Ludwika Węgierskiego. Faktycznie jednak Luksemburczyk gościł w stolicy Królestwa Polskiego już

wcześniej. W końcu lipca 1382 roku czternastoletni wówczas Zygmunt odebrał w Zwoleniu (na terenie ówczesnych Węgier) we dworze myśliwskim („curia suae venationis”) Ludwika Węgierskiego hołd od wezwanych tam przez monarchę starostów Królestwa<sup>8</sup>. Andegaweńczyk wprowadzał w ten sposób w sprawę polskie młodego Zygmunta, zaręczonego już wówczas z jego córką Marią<sup>9</sup>. Wedle współczesnego przekazu kronikarskiego Jana z Czarnkowa Zygmunt został wyprawiony wraz z arcybiskupem gnieźnieńskim Bodzętą do Wielkopolski<sup>10</sup>. 2 sierpnia tego roku po raz pierwszy przebywał w Krakowie, o czym świadczy nie tylko wystawiony wtedy list skierowany do stanów Marchii Brandenburskiej, w którym wyjaśniał, że zatrzymały go w Polsce ważne sprawy zlecone przez króla Ludwika<sup>11</sup>, ale też nieznaną dotąd nota zachowana w krakowskiej księdze proskrypcji, datowana na 9 sierpnia. Umieszczona została jednak błędnie przez pisarza, który nie prowadził tego rękopisu na bieżąco, w ciągu wpisów z 1381 roku. Zarejestrowano wówczas, że niejaki Franczko Schonenberg, cześnik, został wygnany z miasta za pewne bliżej nieokreślone przewinienia, ale wszedł doń z powrotem wraz z orszakiem margrabiego Zygmunta („cum domino Sigismundo margrabio”) i niedługo potem („post hoc breviter”) zranił pewną kobietę, służącą kata, za co też ponownie został wypędzony z Krakowa<sup>12</sup>.

Jak długo przebywał Zygmunt w mieście stołecznym, nie wiadomo. Na pewno w początku września przeprowadził atak na posiadłości Bartosza Wezenborga, byłego starosty kujawskiego, pozostającego w konflikcie z królem. Zdobył wówczas zamki w Koźminie, Nabyszycach oraz Koźmińcu, a także podjął się oblężenia Odolanowa (rodowego gniazda Bartosza), gdzie dotarła doń wiadomość o śmierci

<sup>2</sup> Zenon Nowak, *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, T. 69: 1964; idem, *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie, 1412–1424*, Toruń 1981; idem, *Kaiser Sigismund und die polnische Monarchie (1387–1437)*, „Zeitschrift für Historische Forschung”, Bd 15: 1988, s. 423–436; idem, *Współpraca polityczna państw unii polsko-litewskiej i unii kalmarskiej w latach 1411–1425*, Toruń 1996.

<sup>3</sup> Stanisław Andrzej Sroka, *Polacy na Węgrzech za panowania Zygmunta Luksemburskiego 1387–1437*, Kraków 2001.

<sup>4</sup> Krzysztof Kwiatkowski, *Zygmunt Luksemburski wobec konfliktu Królestwa Polski i Wielkiego Księstwa Litwy z zakonem niemieckim wiosną 1410 roku – kilka nowych uwag*, „Nowe Studia Grunwaldzkie”, T. 2: 2016, s. 35–68.

<sup>5</sup> *Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg 1368–1437*, hrsg. von Jörg K. Hoensch, Studien zu den Luxemburgen und ihrer Zeit, Bd 6, hrsg. von Friedrich B. Fahlbusch, Peter Johaneck, Heinz Stoob, Warendorf 1995 (dalej: Hoensch).

<sup>6</sup> Pál Engel, Norbert Tóth, *Itineraria regum et reginarum Hungariae (1382–1438)*, Budapest 2005 (dalej: Engel–Tóth).

<sup>7</sup> Hoensch, s. 48; Engel–Tóth, s. 55.

<sup>8</sup> *Kronika Jana z Czarnkowa*, oprac. Jan Szlachetkowski, Monumenta Poloniae Historica (dalej: MPH), t. 2, Lwów 1872, s. 721.

<sup>9</sup> Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 33; Antoni Gąsiorowski, *Zygmunt Luksemburski i Sędziwój z Szubina, czyli o węgierskich apanażach rodziny Ścibora ze Ściborzyc*, w: *Cracovia, Polonia, Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, Kraków 1995, s. 494.

<sup>10</sup> *Kronika*, op.cit., s. 721.

<sup>11</sup> *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, Bd 2/3, hrsg. von Adolph F. Riedel, Berlin 1846, nr 1201; Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 33.

<sup>12</sup> *Księga proskrypcji i skarg miasta Krakowa 1360–1422 / Liber proscriptionum et querelarum civitatis Cracoviensis 1360–1422*, wyd. Bożena Wyrozumska, Fontes Cracovienses, nr 9, Kraków 2001, s. 568.

Ludwika Węgierskiego<sup>13</sup>. Po dość szybkim zawarciu układu z Bartoszem Zygmuntem (mający na celu objęcie władzy w Polsce) odebrał hołd od mieszczan poznańskich i aż trzykrotnie odrzucił warunki stawiane mu przez rycerstwo wielkopolskie<sup>14</sup>. W międzyczasie Maria została wyniesiona na tron węgierski. Po drugim zjeździe rycerstwa polskiego w Wiślicy w grudniu 1382 roku, kiedy posłowie węgierscy prosili o nieskładanie przysięgi wierności nikomu poza córkami zmarłego króla<sup>15</sup>, Zygmunt musiał opuścić granice Królestwa. Wtedy też nie został wpuszczony do Krakowa i przez Bochnię oraz Nowy Sącz wrócił na Węgry<sup>16</sup>. Stało się to za sprawą kasztelana krakowskiego Dobiesława z Kurozwęk, który obawiał się, że Zygmunt „pod pozorem choroby” może przedłużyć swój pobyt w Krakowie, „a w tym czasie wprowadziwszy wojsko”, zająć zamek i miasto oraz przekupić Polaków „hojnymi darami i obietnicami”<sup>17</sup>.

W lutym 1383 roku, podczas następnego zjazdu rycerstwa, odbytego tym razem w Sieradzu, posłowie królowej wdowy Elżbiety zwolnili Polaków od zobowiązań wierności Marii i Zygmuntovi. Wtedy też arcybiskup Bodzęta pytał się tam zgromadzonych, czy chcą na króla księcia mazowieckiego Siemowita – nowego kandydata do tronu<sup>18</sup>. Kilka miesięcy później Zygmunt wkroczył z kilkunastotysięcznym wojskiem (choć szacunki kronikarza Jana z Czarnkowa uznaje się obecnie za przesadzone) w granice Królestwa i stanął pod Starym Sączem, skąd ruszył przeciwko Siemowitowi na Kujawy. Zawarłszy z nim pokój, skierował się z powrotem ku Krakowowi, gdzie jednak nie został wpuszczony (mowa tu o zamku, nie o mieście)<sup>19</sup> i następnie opuścił (zapewne z niesmakiem) po raz kolejny granice Królestwa. Do Krakowa miasta musiał jednak wejść, skoro w cytowanym już rękopisie księgi proskrypcji

pod datą 24 października 1383 roku zanotowano, że pewien Łukasz, strażnik kwartalny, brat Andrzeja Puchtigila, sługi miejskiego, oskarżony o kradzież konia, został zwolniony z aresztu „ad supplicacionem marchionis Sigismundi”<sup>20</sup>. Wszystko wskazuje więc na to, że mieszczanie byli gotowi przyjąć go jako nowego panującego, wcześniej bowiem udaremniłi wjazd do Krakowa Siemowitowi ukrywającemu się w orszaku arcybiskupa Bodzęty<sup>21</sup>.

W maju 1384 roku Zygmunt ponownie został wyprawiony do Polski przez Elżbietę Bośniaczkę. Do Lubowli udali się do niego posłowie na czele z Sędziwojem z Szubina. Jak pisał Zenon Nowak, „w tych rokowaniach udało się Zygmuntovi przesunąć termin przyjazdu Jadwigi do Polski na 29 V 1384 r.”, ale też wówczas „skończyła się [jego] rola w staraniach dynastii andegaweńskiej o tron polski. Rozpoczął ją jako kandydat do korony polskiej, a zakończył w charakterze rzecznika interesów dynastii andegaweńskiej”<sup>22</sup>.

Niedługo po objęciu tronu węgierskiego Luksemburczyk stał się jednym z najbardziej zaciekle przeciwników Jagiełły. Kulminacyjnym momentem owej kampanii antypolskiej był projekt rozbioru Królestwa Polski z 1392 roku, znany dziś tylko z utrwalonej w źródłach krzyżackich relacji z rozmowy wielkiego mistrza Konrada Wallenroda i księcia Władysława Opolczyka. W wyniku tego porozumienia Zygmuntovi miały przypaść ziemie na południe od Kalisza oraz Kraków, Sandomierz, Łęczyca i Ruś Czerwona<sup>23</sup>. Nie doszło to jednak do skutku nie tylko ze względu na odmowę wielkiego mistrza, ale także z powodu narastającego zagrożenia dla Węgier ze strony Turcji. W związku z tym Zygmunt zaangażował się w odzyskanie swoich wpływów w Mołdawii i Wołoszczyźnie. Planował też spotkanie z Władysławem Jagiełłą, które miało się odbyć w lutym 1395 roku w Nowym Sączu. Z zachowanych szczęśliwie rękopisów krakowskich ksiąg rachunkowych wiadomo, że przebywał wówczas w mieście wysłannik Luksemburczyka Ścibor ze Ściborzyc, którego uroczyste podejmowano w ratuszu („quum dominus Stiborius ibidem in pretorio extitit”), serwując małmazăję („malvasia”)

<sup>13</sup> *Kronika*, op.cit., s. 721.

<sup>14</sup> Ibidem, s. 722; Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 33–34.

<sup>15</sup> *Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 10, Warszawa 1981, s. 140–141.

<sup>16</sup> Ibidem.

<sup>17</sup> Ibidem.

<sup>18</sup> Janusz Bieniak, *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia”, 1973, z. 58, nr 9, s. 71–87.

<sup>19</sup> Nota w kalendarzu katedry krakowskiej zamieszczona pod 1383 r. mówiąca o tym, iż „Sigismundus marchio Brandenburgensis cum multo exercitu [...] Cracoviam intraverunt” (*Kalendarz krakowski*, wyd. August Bielowski, MPH, t. 2, s. 951) nie odnosi się w tym kontekście do zamku wawelskiego.

<sup>20</sup> *Księga proskrypcji*, op.cit., nr 650.

<sup>21</sup> *Kronika*, op.cit., s. 737–738.

<sup>22</sup> Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 37.

<sup>23</sup> Zob. Krzysztof Baczkowski, *Projekty rozbiorów państw suwerennych w późnym średniowieczu i u początku doby nowożytnej*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności”, T. 95: 2001.

o wartości 5 wiardunków. Podarowano mu także beczkę włoskiego wina („barilla Romanie”) o wartości 3 i pół grzywny<sup>24</sup>. Zanotowano nadto wydatki na podróż rajców „in Sandecz ad convencionem”, którzy zostali wyekwipowani chociażby w pieprz, szafran i inne przyprawy („pipere et croco et aliis speciebus”), łososie i inne ryby („salmone [et] piscibus”) oraz sarninę („caprialum”) <sup>25</sup>. Jagiełło w Sączu stanął 9 lutego, ale Zygmunt nie przybył. Nieobecność Jadwigi miała w tym kontekście świadczyć o tym, że „strona polska wcześniej wiedziała, że węgierska para królewska nie przyjedzie”<sup>26</sup>. Być może wpływ na to miała, jak sugerował Zenon Nowak, rywalizacja polsko-węgierska w Mołdawii<sup>27</sup>?

Po sromotnej klęsce poniesionej przez Luksemburczyka pod Nikopolis w 1396 roku i zdławieniu działań opozycji na Węgrzech konieczne stało się uregulowanie stosunków z Polską. Już po zjeździe z Jadwigą i Jagiełłą w Nowej Wsi Spiskiej pisał Zygmunt do wielkiego mistrza 14 lipca 1397 roku, że planuje pobyt w Krakowie, gdzie chciał przybyć ze zjazdu we Frankfurcie nad Menem<sup>28</sup>. Do spełnienia tej obietnicy doszło kilkanaście miesięcy później, w początku 1399 roku. Również i ten pobyt nie jest notowany w królewskich itinerariach.

W sukurs w tym miejscu po raz kolejny przychodzą zachowane rękopisy krakowskich rachunków miejskich, niestety brakuje w nich dat dziennych. Śledząc jednak trasę podróży Zygmunta w marcu 1399 roku, można wskazać pewną lukę pomiędzy wystawieniem dokumentu w Lewoczy na Spiszu 7 marca oraz kolejnego, które miało miejsce 19 marca w Koszycach<sup>29</sup>. Między tymi dwiema datami należałoby zatem umieścić pobyt w Krakowie. Zenon Nowak przypuszczał, że dyskutowano wówczas najpewniej wokół „stosunków polsko-krzyżackich”

i udziału Zygmunta w ich unormowaniu oraz statusu Nowej Marchii<sup>30</sup>. Nie pomijano również zagadnień handlowych, o czym świadczą właśnie zapisy w rachunkach miejskich. Jak przystało na monarchę, Zygmunt podejmowany był w stolicy Królestwa z należytyymi honorami. Miasto dostarczyło więc królowi koni („equis concessis domino regi Vngarie”), ale także podarowało dorsze („stokfisch”) o wartości 6 grzywien i 17 groszy, kubki („kubkonibus datis regi Angarie”) o wartości 21 i pół grzywny oraz 5 groszy przeznaczone do konsumpcji trunków, a także jakieś puchary („cifi”), zawinięte uprzednio w płótno, aby nie uszkodziły się podczas transportu („pro II ulnis tele in quibus portati fuerunt cifi domino regi Vngarie”), czy postaw sukna brukselskiego („stamen de Brosella”) o wartości 19 i pół grzywny<sup>31</sup>. Być może z pobytem króla Węgier związane były też inne wydatki „pro honore”, jak chociażby zakup czerwonego wina („vino rubeo dato pro honore”), czy trzy beczki wina nabyte od Pawła Wierzyńska za 12 grzywien i następnie przekazane pewnym „dominis pro honore”<sup>32</sup> – niewykluczone, że właśnie Jagielle i Zygmuntowi. W tym samym czasie rajcy krakowscy przekazywali również podarunki będącej w zaawansowanej już ciąży królowej Jadwidze („pro suo puerperio”), w tym, bagatela, 200 grzywien<sup>33</sup>. Wiadomo też, że członkowie najwyższej władzy komunalnej miasta wyjechali wraz z Zygmuntem na Węgry („raysa dominorum post regem Vngarie”), zapewne w celu uregulowania jakichś istotnych dla miejscowego kupiectwa spraw handlowych<sup>34</sup>. Z pewną misją jeździł również do Koszyc (najpewniej w tym samym czasie) notariusz miejski Piotr. Miał tam oczekiwać odpowiedzi Zygmunta na list skierowany doń przez Jadwigę („quum expectavit responsum a rege Vngarie super litera domine nostre regine”) <sup>35</sup>. O dalszym przebiegu tej interesującej sprawy niestety nic nie wiadomo. W lipcu tego roku wyruszył do Zygmunta jeszcze jeden posłaniec z Krakowa, tym razem przynosząc wieści o przedwczesnej śmierci młodej królowej („cum novitatibus de morte regine”) <sup>36</sup>.

Po wydarzeniach Wielkiej Wojny, kiedy planowana była podróż Zygmunta do Prus przez tereny Królestwa jako mediatora w sporze polskiego mo-

<sup>24</sup> *Regesta perceptorum et distributorum civitatis Cracoviensis annorum 1390–1393, 1395–1405, nec non 1407–1410*, wyd. Franciszek Piekosiński, w: *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*, cz. 2, wyd. idem, Józef Szujski, Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia, t. 4, Kraków 1878 (dalej: *Regesta*), s. 247.

<sup>25</sup> Ibidem, s. 249.

<sup>26</sup> Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 60.

<sup>27</sup> Ibidem, s. 61.

<sup>28</sup> *Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch*, Bd 4, hrsg. von Friedrich G. von Bunge, Reval 1859, nr 1758: „Ouch wisset, dar wir meineten jo ab Got wil izunt zum kurfursten uf den tag ken Frankenfurt an Rhein zihen, und von dannen gerichts kein Cracow, dofon wolde wir gerne”; Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 69.

<sup>29</sup> Hoensch, s. 66; Engel–Tóth, s. 76.

<sup>30</sup> Z. Nowak, *Polityka*, op.cit., s. 70, zvl. przyp. 242.

<sup>31</sup> *Regesta*, s. 260–261.

<sup>32</sup> Ibidem.

<sup>33</sup> Ibidem.

<sup>34</sup> Ibidem, s. 262.

<sup>35</sup> Ibidem.

<sup>36</sup> Ibidem.

narchy z wielkim mistrzem<sup>37</sup>, Zygmunt miał jeszcze raz stanąć w Krakowie, równo ćwierć wieku po swojej wizycie z 1399 roku. Tę wizytę, związaną z obecnością na uroczystościach koronacyjnych czwartej żony Władysława Jagiełły Zofii Holszańskiej, doskonale oświetla nie tylko kronikarski przekaz Jana Długosza, opracowany głównie na podstawie relacji naocznych świadków<sup>38</sup>, ale także liczne zapisy rachunkowe pomieszczone w księgach przykrakowskiego miasta Kazimierza<sup>39</sup>. Dzięki nowszym ustaleniom Wioletty Zawitkowskiej można jeszcze wskazać, że wizyta ta mogła dojść do skutku już w listopadzie 1423 roku, kiedy miał odbyć się zjazd obu monarchów przed planowaną na grudzień koronacją. Do spotkania jednak nie doszło, a uroczystości zostały przesunięte o kolejne miesiące<sup>40</sup>.

Wcześniej do Krakowa przybył król duński Eryk wracający od Zygmunta z Węgier, który, zgodnie z celną uwagą Zenona Huberta Nowaka, „korzystając z okoliczności [...] wprosił się na uroczystości koronacyjne”<sup>41</sup>. Jagiełło przywitał monarchę w Brzeźnicy koło Bochni 24 lutego. Towarzyszyli mu trębacze i fleciści („fistulatores et tubicenii regis”), którym rajcy kazimierscy zapewnili konie<sup>42</sup>. Dla porównania można w tym kontekście przywołać informacje zawarte w rachunkach miejskich Preszowa, gdzie Eryk zatrzymał się w drodze do Krakowa. Miejscowi rajcy zakupili wówczas dwa zające (które zostały przekazane królowi Danii), każdy wart 1 florena, mięso wieprzowe za 30 denarów, ryby za 350 denarów, kurczęta i karmę dla nich za 86 denarów oraz owies (dwadzieścia siedem korców po 12 denarów), który był przeznaczony jako karma dla koni

królewskich i jego świty. Najwięcej wydano jednak na wino, które kosztowało łącznie 9 florenów i 264 denary. Pewną kwotę wydatkowano także na zakupienie koni jako prezentów dla Eryka. Łącznie, jak podsumował Stanisław A. Sroka, wizyta króla duńskiego kosztowała miasto niecałe 28 florenów, nie nadszarpnęła zatem budżetu gminy<sup>43</sup>.

Już 18 lutego król polski przesłał Zygmuntowi podarunek w postaci dwóch upolowanych żubrów („duos onagros vulgariter loszy”)<sup>44</sup>. A 1 marca władca Danii Eryk oraz polscy dostojnicy spotkali orszak Luksemburczyka w Starej Wsi Spiskiej, stamtąd przez Sromowce i Nowy Targ dotarli do Myślenic, gdzie 3 marca na polecenie Jagiełły rajcy kazimierscy wysłali konie wiozące ryby oraz włoskie wino dla króla węgierskiego zbliżającego się do Krakowa („piscis et vinum Italicum [...] super stationem regis Vngarie equitanti ad Cracouiam”)<sup>45</sup>. Tam też powitał go Jagiełło. Następnie trzej monarchowie ruszyli do Wieliczki i po zjedzeniu obiadu w zamku żupnym (dostarczono im wówczas ryby i śledzie, a także srebrne naczynia i włoskie wino („piscis et alleca [...] argentum et vinum Italicum”)<sup>46</sup> wjechali do Krakowa. Wjazd ten był bezspornie wielkim wydarzeniem w dziejach miasta. Monarchów witały tłumy mieszczan i zgromadzonego tam rycerstwa. Królowa Zofia oczekiwała zaś na przybranej kobiercami Górze Lasoty, w tym samym miejscu, gdzie w 1370 roku witano Ludwika Węgierskiego<sup>47</sup>. Żona Zygmunta Barbara odjechała z Sonką na zamek, gdzie wraz z mężem zajęli specjalnie wybraną malowaną komnatę. 5 marca Zygmunt wziął udział w koronacji, po czym przebywał w Krakowie jeszcze do 19 marca. Omawiano wtedy różne sprawy polityczne, w tym kwestię husycką oraz unieważnienie zaręczyn Jadwigi Jagiellonki z Fryderykiem Hohenzollernem i wydanie jej za księcia pomorskiego Bogusława IX<sup>48</sup>.

Hojnie obdarowanych monarchów Jagiełło doprowadził do Nowego Sącza. Pod datą 18 marca zanotowano w księdze miejskiej kazimierskiej wydatek na wyekwipowanie aż stu koni, które ciągnęły wozy z winem, srebrem, rzepą i burakami, poście-

<sup>37</sup> K. Kwiatkowski, *Zygmunt Luksemburski*, op.cit., s. 54–64.

<sup>38</sup> *Jana Długosza Roczniki*, ks. 11, Warszawa 1985, s. 204–206.

<sup>39</sup> *Podwoły kazimierskie 1407–1432*, wyd. Stanisław Krzyżanowski, Archiwum Komisji Historycznej, t. 11, Kraków 1912 (osobna odbitka), s. 34–39 (dalej: *Podwoły*); wydarzenia związane z przygotowaniem do koronacji oraz jej przebieg dokładnie omówił Franciszek Sikora, *Uroczystości koronacyjne królowej Zofii w 1424 roku*, w: idem, *Małopolskie późne średniowiecze. Ludzie i instytucje. Wybór pism*, Warszawa–Kraków 2017, s. 182–201 (pierwotny druk: *Kościół, kultura i społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, Warszawa 2000, s. 161–179).

<sup>40</sup> Wioletta Zawitkowska, *Walka polityczno-prawna o następstwo tronu po Władysławie Jagiellie w latach 1424–1434*, Rzeszów 2015, s. 39–43.

<sup>41</sup> Z. Nowak, *Współpraca*, op.cit., s. 65.

<sup>42</sup> *Podwoły*, s. 35.

<sup>43</sup> S.A. Sroka, *Venit rex. Král' Erik VII. Dánský v Prešove v roku 1424*, „Annales Historici Presoviensis”, R. 11: 2011, s. 20–24.

<sup>44</sup> *Podwoły*, s. 35.

<sup>45</sup> Ibidem.

<sup>46</sup> Ibidem.

<sup>47</sup> F. Sikora, *Uroczystości*, op.cit., s. 191.

<sup>48</sup> Z. Nowak, *Współpraca*, op.cit., s. 54–76; F. Sikora, *Uroczystości*, op.cit., s. 195.

lą, mąką w workach i innymi produktami („vinum, argentum, rapulas, lectisternia, farinam in saccis et alias multas res”)<sup>49</sup>. Dwa dni później za odjeżdżającymi monarchami posłano karpie i solone ryby („karpie et salsos pisces”), a kolejnego dnia świeże szczupaki oraz wino i miód trójniak („lucios recentes in tunnis [...] medonem troynik et vinum”)<sup>50</sup>. Zygmunt tak miał zasmakować w polskich potrawach, jak pisał Franciszek Sikora, że jeszcze 31 marca, kiedy przebywał już na Węgrzech w Diósgör, pokojowiec Jagiełły dowoził mu łososie<sup>51</sup>. Do Polski już nigdy nie powrócił.

Zebrane wyżej informacje o pobytach Zygmunta Luksemburskiego w stołecznym mieście Królestwa Polskiego, w tym dwóch nienotowanych w opracowanych itinerariach tego władcy, szczególnie w przypadku wizyty z 1383 roku pozwalają na uzupełnienie dotychczasowej wiedzy o postawie politycznej mieszczan krakowskich w dobie bezkrólewia po

śmierci Ludwika Węgierskiego<sup>52</sup>, ale przede wszystkim dopełniają o kolejne dane źródłowe znane opisy wjazdów monarchów do miast i związanych z tym działań władz komunalnych, które chciały w jak najlepszy sposób, prestiżowo zaprezentować dany ośrodek, a nierzadko, korzystając z nadarzającej się okazji, pozyskać na przykład nowe przywileje. Nie było zresztą tajemnicą, że wręczanie podarków ważnym osobistościom, o czym pisał w ostatnim dziesięcioleciu XIV wieku erfurcki notariusz Jan Rothe (1350–1434) w wierszowanym utworze poświęconym zasadom sprawowania władzy przez radę miejską, było równie istotne, jak obrona murów miejskich<sup>53</sup>.

<sup>52</sup> Andrzej Marzec, *Pod rządami nieobecnego monarchy. Królestwo Polskie 1370–1382*, Kraków 2017, s. 211–218.

<sup>53</sup> Johannes Rothe *Ratsgedichte*, hrsg. von Herbert Wolf, Texte des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit Bd 25, Berlin 1971; także: Gerhild S. Williams, *Adelsdarstellung und adeliges Selbstverständnis im Spätmittelalter. Politische und soziale Reflexionen in den Werken Johannes Rothes und Ulrich Füetters*, w: *Legitimationskrisen des deutschen Adels 1200–1900*, hrsg. von Peter U. Hohendahl, Paul M. Lützel, Stuttgart 1979, s. 44–60.

<sup>49</sup> *Podwoły*, s. 36.

<sup>50</sup> *Ibidem*.

<sup>51</sup> *Ibidem*; F. Sikora, *Uroczystości*, op. cit., s. 196.

## BIBLIOGRAFIA

### Źródła

- Codex diplomaticus Brandenburgensis*, Bd 2/3, hrsg. von Adolph F. Riedel, Berlin 1846.
- Kalendarz krakowski*, wyd. August Bielowski, Monumenta Poloniae Historica, t. 2, Lwów 1872.
- Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 10, Warszawa 1981, ks. 11, Warszawa 1985.
- Johannes Rothe *Ratsgedichte*, hrsg. von Herbert Wolf, Texte des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit, Bd 25, Berlin 1971.
- Kronika Jana z Czarnkowa*, oprac. Jan Szlachetkowski, Monumenta Poloniae Historica, t. 2, Lwów 1872.
- Księga proskrypcji i skarg miasta Krakowa 1360–1422 / Liber proscritionum et querelarum civitatis Cracoviensis 1360–1422*, wyd. Bożena Wyzomska, Fontes Cracovienses, nr 9, Kraków 2001.
- Liv-, *Esth- und Curländisches Urkundenbuch*, Bd 4, hrsg. von Friedrich G. von Bunge, Reval 1859.
- Podwoły kazimierskie 1407–1432*, wyd. Stanisław Krzyżanowski, Archiwum Komisji Historycznej, t. 11, Kraków 1912.
- Regesta perceptorum et distributorum civitatis Cracoviensis annorum 1390–1393, 1395–1405, nec non 1407–1410*, wyd. Franciszek Piekosiński, w: *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*, cz. 2, wyd. Franciszek Piekosiński, Józef Szujski, Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia, t. 4, Kraków 1878.

### Opracowania

- Baczkowski Krzysztof, *Projekty rozbiorów państw suwerennych w późnym średniowieczu i u początku doby nowożytnej*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności”, T. 95: 2001.
- Bieniak Janusz, *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia”, 1973, z. 58, nr 9.
- Engel Pál, Tóth Norbert, *Itineraria regum et reginarum Hungariae (1382–1438)*, Budapest 2005.
- Gąsiorowski Antoni, *Zygmunt Luksemburski i Sędziwój z Szubiny, czyli o węgierskich apanażach rodziny Ścibora ze Ściborzyc*, w: *Cracovia, Polonia, Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, Kraków 1995.
- Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg 1368–1437*, hrsg. von Jörg K. Hoensch, Studien zu den Luxemburgen und ihrer Zeit, Bd 6, hrsg. von Friedrich B. Fahlbusch, Peter Johanek, Heinz Stoob, Warendorf 1995.
- Krzyżaniakowa Jadwiga, Ochmański Jerzy, *Władysław II Jagiełło*, wyd. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 2006.
- Kwiatkowski Krzysztof, *Zygmunt Luksemburski wobec konfliktu Królestwa Polski i Wielkiego Księstwa Litwy z zakonem niemieckim wiosną 1410 roku – kilka nowych uwag*, „Nowe Studia Grunwaldzkie”, T. 2: 2016.
- Marzec Andrzej, *Pod rządami nieobecnego monarchy. Królestwo Polskie 1370–1382*, Kraków 2017.

- Nowak Zenon, *Kaiser Sigismund und die polnische Monarchie (1387–1437)*, „Zeitschrift für Historische Forschung”, T. 15: 1988.
- , *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie, 1412–1424*, Toruń 1981.
- , *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, T. 69: 1964.
- , *Współpraca polityczna państw unii polsko-litewskiej i unii kalmarskiej w latach 1411–1425*, Toruń 1996.
- Sikora Franciszek, *Uroczystości koronacyjne królowej Zofii w 1424 roku*, w: Franciszek Sikora, *Małopolskie późne średniowiecze. Ludzie i instytucje. Wybór pism*, Warszawa–Kraków 2017 [pierwotnie: *Kościół, kultura i społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, Warszawa 2000,].
- Sroka Stanisław A., *Polacy na Węgrzech za panowania Zygmunta Luksemburskiego 1387–1437*, Kraków 2001.
- , *Venit rex. Král' Erik VII. Dánský v Prešove v roku 1424*, „Annales Historici Presoviensis”, R. 11: 2011.
- Williams Gerhild S., *Adelsdarstellung und adeliges Selbstverständnis im Spätmittelalter. Politische und soziale Reflexionen in den Werken Johannes Rothes und Ulrich Füetters*, w: *Legitimationskrisen des deutschen Adels 1200–1900*, hrsg. von Peter U. Hohenhahl, Paul M. Lützel, Stuttgart 1979.
- Zawitkowska Wioletta, *Walka polityczno-prawna o następstwo tronu po Władysławie Jagiellu w latach 1424–1434*, Rzeszów 2015.

**Marcin Starzyński** – dr hab., prof. UJ, historyk mediewista, pracuje w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii. Jego zainteresowania naukowe obejmują historię społeczno-gospodarczą polskiego średniowiecza, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów miast i mieszczaństwa, oraz historię Kościoła w Polsce średniowiecznej, w tym zwłaszcza dzieje zakonów.

## HOW SIGISMUND OF LUXEMBOURG WAS RECEIVED IN KRAKÓW

In the printed itineraries of Sigismund of Luxembourg, one of the most influential European monarchs at the turn of the 15<sup>th</sup> century, only two of his stays in Kraków had been found: in 1383 (during his return from Kuyavia, where he campaigned against Prince Siemowit of Masovia) and in 1424 (during the coronation ceremonies of Władysław II Jagiełło's fourth wife, Sonka Holszańska). This article shows that Sigismund was present in the capital city of the Kingdom of Poland twice more: in 1382, when, as a candidate for the crown, he was introduced to Polish affairs by Louis I of Anjou and travelled with the

Archbishop of Gniezno Bodzęta to Greater Poland, and in 1399, when he came to a meeting with Władysław Jagiełło, during which the regulation of Polish-Teutonic relations and the status of the New March were probably discussed. The article complements the political biography of Sigismund, but also expands our knowledge about the attitudes of Kraków's burghers in the era of the interregnum following the death of Louis the Great, and about the arrivals of monarchs into cities, as well as about the municipal authorities using these occasions to enhance the prestige of their cities.